

Tatabányai Árpád Gimnázium

Helyi tanterv

HT4-2013

Négy évfolyamos gimnázium

Ének-zene

ÉNEK-ZENE

A zenei nevelés általános és legfőbb célja az érzelmi, értelmi és jellemnevelés, az igényes zene bemutatása és megszerettetése, kulcsot adva a tanulóknak az éneklésen, zenélésen keresztül történő megismeréshez, megértéshez.

A közös éneklés, muzsikálás élményének megteremtésén túl, melynek révén megvalósul a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája, hangsúlyt kap a közvetlen cselekvés, alkotás, önkifejezés folyamata, mely színesíti a fantáziát, formálja az ízlést.

A zenei jelrendszerek megismerése és alkalmazása a zene megértését, befogadását segíti. A magyar népzene, a nemzeti hagyományok, a zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismerésén keresztül önálló zenei világkép alakul ki, fejlődik a kritikai képesség, a nemzeti identitástudat.

Az 1–4. évfolyamok feladata, hogy megalapozzák a zenei nevelést, a zene megszerettetéséhez és az egyes zeneművek élményt nyújtó megismeréséhez vezető út kialakítását segítsék. A mozgással, tánccal, játékkal egybekötött csoportos éneklés, a közös muzsikálás az egymásra figyelés és a közösségformálás rendkívüli lehetőségét biztosítja. Ebben az oktatási szakaszban történik az éneklési kultúra megalapozása, a helyes testtartás és légzés, a jó fizikai állóképesség kialakítása, illetve erősítése. A ritmusjátékok, az énekléshez kapcsolódó különféle mozgások gyorsan és látványosan segítik az esztétikus, jól koordinált mozgást. A zenei emlékezet, a belső hallás fejlesztése, a zenei ismeretek elsajátítása megteremti a játékos alkotás, a zenei improvizáció feltételét. A testhangszerek, ritmushangszerek/hangszerek használata fejleszti a hangszínhallást, figyelemre, koncentrációra nevel. A zenehallgatás az auditív befogadás fejlesztésének eszköze, és a gyermeki élményvilág fontos része. A néphagyományok, népszokások a zenei anyanyelv megismerésében, a nemzeti azonosságtudat megalapozásában töltenek be fontos szerepet.

A gyermekek csoport előtti éneklése, hangszeres előadása módot ad az egyéni készségek kibontakoztatására, a helyes önértékelés kialakítására és a kiemelkedő adottságú gyermekek fejlesztésére.

A heti 2 óra lehetőséget biztosít arra, hogy a zenei írás-olvasás ebben a képzési szakaszban azonos súllyal szerepeljen.

Az 5–8. évfolyamok feladata, hogy megszilárdítsák a zenei alapműveltséget. A heti 1 órában megváltozik a fejlesztési feladatok szerkezete. Az éneklésre fordítható időkeret csökken, a befogadói kompetenciák fejlesztésére és a zenehallgatásra, zeneművek megismerésére fordítható idő növekszik. Az elméleti ismeretanyag a 7–8. osztályok felé haladva folyamatosan csökken, a kottaolvasás gyakorlata fokozatosan eltolódik a felismerő kottaolvasás felé.

A 9–10. és 11–12. osztályokban, bár énekes és generatív tevékenységekhez kapcsolódóan, de tovább folytatódik a hangsúly áthelyeződése a befogadói kompetenciák irányába.

A zenei nevelés célja is átalakul, előtérbe kerül a zene önálló értelmezésének segítése. Cél, hogy a tanulók a zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódjanak korunk kulturális sokszínűségében, értelmezni tudják a zene különféle funkcióit, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepét. Elvárás, hogy zenei dokumentumok gyűjtésével fejlődjön rendszerezési és feldolgozási készségük, képesek legyenek önálló vélemény, értékelés megfogalmazására.

A zenehallgatás feladata elsősorban a tájékozódás, az összefüggések, a zenei fejlődés láttatása, az önálló gyűjtőmunkára és véleményalkotásra készítés. Szerepe a művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése.

Általánosságban véve: a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott fejlesztési követelmények alapján minden órának része az *éneklés*, megfelelő egyensúlyban a zenei írás és *kottaolvasás*, a zenei *generatív készségek* fejlesztése és fenntartása, valamint a *zenehallgatás* kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

A zenepedagógiai tevékenység részben a tanulók iskolában, részben az iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, illetve, adott esetben, zenei gyakorlatára épül. A személyi és szervezeti adottságok feltételei szerint ösztönzi a tanulókat énekkar(ok)ban és más önszerveződő zenei együttesekben való részvételre. Támogatja a közös zenei élményeken, hangversenyeken, táncházakban való részvételt.

A kerettantervek által előírt tartalmak a tantárgyak számára rendelkezésre álló időkeret kilencven százalékát fedik le. Egy heti két (évi 72) órás időkerettel rendelkező tantárgy kerettanterve tehát évi 7 óra szabad időkeretet biztosít a tantárgy óraszámán belül a pedagógusnak, melyet a helyi igényeknek megfelelően, a kerettanterven kívüli tantárgyi tartalommal tölthet meg.

A táblázatokban *két évre* vonatkozó órakeretek vannak feltüntetve, melyek a különböző tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát is jelzik.

A tematikai egységek és a közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatai alapján készült, a jobb áttekinthetőséget szolgálja. A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

Az ének-zene tantárgy a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok közül az alábbiak megvalósításához járul hozzá hatékonyan:

- erkölcsi nevelés (az emberi kapcsolatok normáinak és szabályainak elfogadása és a cselekvés mércéjévé tétele);
- nemzeti öntudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgárságra és demokráciára nevelés (önmaguk elhelyezése a közösségben, a szabályok fontosságának megértése, a tanuló társak, a szűkebb-tágabb közösség önkéntes aktivitással történő segítése);
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társakkal való együttműködés képessége, a mások iránt érzett felelősség és empátia);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia);
- médiatudatosságra nevelés (választékosság, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képesség, motiváció az értékes médiatartalmak befogadására).

A kulcskompetenciák fejlesztésében az ének-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség;
- anyanyelvi kommunikáció;
- idegen nyelvi kommunikáció (5–12. osztály);
- matematikai kompetencia;
- digitális kompetencia (9–12. osztály);
- szociális és állampolgári kompetencia;
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia;
- hatékony, önálló tanulás (11–12. osztály).

A gimnáziumi énekkoktatás legfontosabb célja, hogy a zene az életmód szerves részévé váljék. Hatása érzelmi és értelmi vonatkozású, jellemformáló ereje és szerepe van. A közös zenei tevékenység, a csoportos muzsikálás élménye, az aktív zenei cselekvés öröme arra ösztönzi a tanulót, hogy a közösség tevékeny és felelős tagja legyen. Ennek érdekében a tanórákon túl is keressük az alkalmakat, hogy egy-egy osztály, évfolyam, az énekkar, vagy az iskola egész közössége együtt énekeljen. (Ünnepélyek, rendezvények, szalagavató, ballagás, osztályéneklési verseny, házi ki mit tud, kórustalálkozók, éneklő ifjúság hangversenyek) Az igényes zenehallgatásra való igény kialakításának érdekében opera és egyéb zenés színházi előadások látogatását szervezzük, melyek eredményeként reményeink szerint tanulóink koncertlátogató, színházba járó felnőttekké válnak.

Cél, hogy az ének-zenei nevelés járuljon hozzá a zenei világgép kialakításához, érvényesüljön érzelmi és értelmi vonatkozású hatása, a zenei ízlés formálása, a kritikai képesség fejlesztése, a nemzeti identitástudat formálása, a magyar népzene, a nemzeti hagyományok megismerése, a **lakóhely hagyományainak megismerése. Tanulják meg a Bányász Himnuszt, ismerjenek meg néhány bányász-dalt, emlékezve Tatabánya bányásmúltjára.** A zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismertetése, a nyitottság kialakítása az új befogadására. Az érzelmi-értelmi képességek fejlesztése mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységterületeket, a különféle műveltségi területekkel történő kapcsolódások keresését.

9. Évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció I. Éneklés	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési készségek, zenei ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az éneklési készség fejlesztése a tanult dalanyagon keresztül. Dalkincsbővítés, a motivált éneklés kialakítása helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező éneklés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Éneklési készség fejlesztése: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, az anyag nehézségétől függően szolmizálva is, g–f’ hangterjedelemben. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>Többszólamú éneklési készség fejlesztése: Egyszerű két-, esetleg háromszólamú művek/műrészletek/kánonok megszólaltatása.</p> <p>A daltanítás módszerei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hallás utáni daltanítás. - Daltanulás kottaképről előkészítve. <p>Zenei anyag:</p> <p>Bányászhimnusz 6-8 népdal, népzenei anyag: Magyar népzene történeti rétegei Paksa Katalin felosztása szerint (Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 2008)</p> <p>6-8 mű, műrészlet a zenetörténeti stíluskorszakok szemelvényeiből válogatva.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népdalok, népballadák, virágénekek, szimbolika.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Más népek dalai eredeti szöveggel. Helyes kiejtés, szövegértés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p><i>A dal műfaji sokszínűsége:</i> népdal, műdal, egyházi és világi dal, reneszánsz kórusdal. A zenetörténet további vokális és hangszeres műfajai.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció II. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Ritmikai és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérzék, többszólamú alapkészségek. Fejlett zenei memória és belső hallás.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanulóban rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedv kiaknázása a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének szintjén. Törekvés a zenei mondanivaló verbális kifejtésére vagy az átkódolásra más művészeti ág kifejezési eszközeibe.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<p>Generativitás fejlesztése: Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalmak (pontok, vonalak, ívek, foltok, alakok, mozgás, méretek, arányok, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány színek, fény, árnyék stb.) párhuzamba állítása a zenével. Az alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p>Ritmikai készség fejlesztése: Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel.</p> <p>Dallam: A zenei és a szöveg hangsúlyai (prozódia) a gyakorlatban. Zenei prozódia megfigyelése, reprodukciója magyar és idegen nyelvű művekben.</p> <p>Komponálás és rögtönzés: Egyszerű ritmus- dallam- és harmóniakíséret (osztinató, dudabasszus, orgonapont) alkotása.</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg, hangsúlyok, prozódia.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából.</p> <p><i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon, arányokon keresztül.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalomalkotás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Prozódia. Osztinató, dudabasszus, orgonapont. Pont, vonal, ív, folt, alak, mozgás, méret, arány, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány szín, fény, árnyék.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p style="text-align: center;">Zenei reprodukció III. Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti ismeretek</p>		<p style="text-align: center;">Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az általános iskolában megszerzett zeneelméleti alapismeretek. Grafikus notáció és ötvonalas rendszer olvasása.</p>		
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek elmélyítése, rendszerezése. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel, kottaolvasással történik.</p>		
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p style="text-align: center;">Kapcsolódási pontok</p>	

<p>Zeneelméleti ismeretek: A zenei írásbeliség kialakulásának főbb állomásai. Kulcsok (F- és C-kulcsok), neumák, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra a megismerés szintjén.</p> <p>Partitúrakövetés: Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: - szólamok elrendeződésének ismerete; - előadói jelek és utasítások értelmezése.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum, tempó: A magyar néptáncok, reneszánsz és barokk táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánc típusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> Vizuális jelek és jelzések használata. Iniciálé.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Kulcsok, neuma, négyvonalas rendszer, quadrát notáció, tabulatúra, partitúra, tánc típusok.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p>Zenei befogadás I. A befogadói kompetenciák fejlesztése</p>	<p>Órakeret 5 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények. Fejlett formaérzék, hangszínhallás. Ismerik a hangszerek és énekhangok, a zenei együttesek hangszínét, alapvető jellegzetességeit.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A zene különféle funkcióinak, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepének, megjelenésének értelmezése..</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	<p>Kapcsolódási pontok</p>	
<p>Intellektuális munka: Partitúrakövetés. A zene stiláris és formai elemzése. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.</p> <p>A zeneirodalmi példák befogadását segítő szempontrendszer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével. - Az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon és a nyilvános koncertterekben, operaházakban. - A zene funkciói (művészi zene - szórakoztató zene; liturgikus zene; önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene). 	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A zene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi összefüggései.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i></p>	

<ul style="list-style-type: none"> - Átköltés, átdolgozás, feldolgozás, stílusok keveredése, zenei humor. <p>Ismeretszerző tevékenység önálló vagy csoportos gyűjtőmunka keretében, az infokommunikációs technológia (IKT) alkalmazásával, pl.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - összefüggések keresése a zenei stíluskorszakok, a történelmi események és a zeneművek között; 	<p>eredeti nyelvű zenei példák megértése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zeneirodalmi alkotások művészettörténeti összefüggései.</p> <p><i>Informatika:</i> Információgyűjtés az internet segítségével. Prezentáció készítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Művészi zene – szórakoztató zene; liturgikus zene; ünnepi zene, tánc, alkalmazott zene. Átköltés, átdolgozás, feldolgozás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás II. Zenehallgatás	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottakép-követéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>ZENEHALLGATÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ ISMERETEK, STÍLUSOK, MŰFAJOK, FORMÁK</p> <p><i>Népzene, magyar zenetörténet:</i> Népdal, hangszeres népzene, népies műdal, nemzetiségek zenéje, más népek népzeneje. A népdalok szimbolikája. A magyar táncművészet.</p> <p><i>Műzene:</i> <i>Középkor és reneszánsz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - gregorián, orgánumok; - reneszánsz műfajok: mise, motetta, madrigál, más a cappella műfajok; - reneszánsz hangszeres tánczene; - ismeretek: zsoltár, himnusz, homofónia – polifónia; lant-tabulatúra. <p><i>Barokk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - vokális zene: az opera, oratórium, kantáta, korál, passió; - hangszeres műfajok: szvit, concerto, concerto grosso, fúga; 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A zene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi összefüggései.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> eredeti nyelvű zenei példák megértése.</p>

<p>- ismeretek: concertálás, basso continuo, monódia, recitativo, ária, turba.</p> <p><i>Bécsi klasszicizmus:</i></p> <p>- klasszikus zenei formák: egy- két-, háromtagú formák, szonátaforma, triós forma, rondóforma, variációs forma;</p> <p>- műfajok: dal, opera, szonáta, vonósnyegyes, szimfónia, versenymű.</p> <p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG</p> <p>Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan:</p> <p><i>Népzene, magyar zenetörténet:</i></p> <p>A tanult népzenei anyagok felvételről, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Forrás: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb.</p> <p><i>Klasszikus zeneirodalmi szemelvények a középkor, reneszánsz, barokk korból, a XX. század és napjaink zenéjéből:</i></p> <p>Gregorián énekek, korálok Palestrina, G. P. da: Missa Papae Marcelli – Kyrie Monteverdi, C.: Poppea megkoronázása – részletek Bach, J. S.: János-passió – részletek Bach, J. S.: c-moll passacaglia és fuga, BWV 582 Beethoven, L. van: IX. (d-moll) szimfónia – zárótétel Haydn, J.: „Kaiser” (Császár) – quartett – II. tétel Mozart, W. A.: Figaro házassága – részletek</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó).</p> <p>A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> zeneirodalmi alkotások művészettörténeti összefüggései.</p> <p><i>Informatika:</i> Információgyűjtés az internet segítségével. Prezentáció készítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>A fent említett műfajok, formák, ismeretek a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódva.</p>

<p>A továbbhaladás feltételei</p>	<p><i>Éneklés</i></p> <p>6 újabb népdal, műdal, műzenei részlet, könnyebb kórusmű-részlet énekes reprodukálása emlékezetből (mutálók más feladatot oldanak meg)</p> <p><i>Zenehallgatás</i></p> <p>A XIX. és a XX. század zenei stílusainak felismerése a zeneművek hallgatása során a zene és a társművészetek kapcsolataira utaló példák felsorolása</p>
--	--

	<p><i>Improvizáció</i> Aszimmetrikus ütemű ritmusok rögtönzése megadott ritmus- és dallamkészlettel.</p> <p><i>Zenei olvasás-írás</i> Egyszerű aszimmetrikus ütemű ritmusok és dallampéldák megszólaltatása.</p>
<p>A fejlesztés várt eredményei</p>	<p>A tanulók képesek 6-8 népzenei, valamint 6-8 műzenei idézetet részben kottából, részben emlékezetből csoportosan előadni.</p> <p>Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új dalokat megfelelő előkészítést követően hallás után megtanulni.</p> <p>Képesek egyszerű két- és háromszólamú kórusműveket vagy azok részleteit, kánonokat megszólaltatni.</p> <p>Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit felismerik és meg tudják fogalmazni.</p> <p>Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit.</p> <p>A generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok, és a zenei eszközök közti összefüggéseket.</p> <p>Megismerik és értelmezik a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket.</p> <p>A zenei korszakokból kiválasztott zeneművek közül 10-13 alkotást/műrészletet ismernek és felismernek.</p> <p>A zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódnak korunk kulturális sokszínűségében.</p>

10. Évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció I. Éneklés	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban és 9. osztályban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési készségek, zenei ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az éneklési készség fejlesztése a tanult dalanyagon keresztül. Dalkincsbővítés, a motivált éneklés kialakítása helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező éneklés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Éneklési készség fejlesztése: Beéneklő gyakorlatok az óra eleji ismétlés, az alkalmazó rögzítés anyagához kapcsolódóan. Éneklés szöveggel, az anyag nehézségétől függően szolmizálva is, g–f” hangterjedelemben. Kifejező előadásmód, helyes frazeálás.</p> <p>Többszólamú éneklési készség fejlesztése: Egyszerű két-, esetleg háromszólamú művek/műrészletek/kánonok megszólaltatása.</p> <p>A daltanítás módszerei:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hallás utáni daltanítás. - Daltanulás kottaképről előkészítve. <p>Zenei anyag: <i>6-8 népdal, népzenei anyag:</i> Jeles napok, ünnepi szokásdalok (Magyar Népzene Tára II.) Táncházak dalai Más népek dalai</p> <p><i>6-8 mű, műrészlet a zenetörténeti stíluskorszakok szemelvényeiből válogatva.</i></p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népdalok, népballadák, virágénekek, szimbolika.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> Más népek dalai eredeti szöveggel. Helyes kiejtés, szövegértés.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> művészettörténeti és zenetörténeti stíluskorszakok találkozása.</p>
Kulcsfogalmak/ fogalmak	<p><i>A dal műfaji sokszínűsége:</i> népdal, műdal, egyházi és világi dal, romantikus dal, dal a szórakoztató zenében. A zenetörténet további vokális és hangszeres műfajai.</p>	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció II. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Ritmikai és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérzék, többszólamú alapkészségek. Fejlett zenei memória és belső hallás.	

<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>A tanulóknak rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedv kiaknázása a korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének szintjén. Törekvés a zenei mondanivaló verbális kifejtésére vagy az átkódolásra más művészeti ág kifejezési eszközeibe.</p>
<p style="text-align: center;">Ismeretek/fejlesztési követelmények</p> <p>Generativitás fejlesztése: Megadott zenei anyagokhoz variációk (ritmikai, tempóbeli, dinamikai, dallami, karakterbeli) fűzése. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalmak (pontok, vonalak, ívek, foltok, alakok, mozgás, méretek, arányok, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány színek, fény, árnyék stb.) párhuzamba állítása a zenével. Az alkotásokhoz dallam és ritmus társítása.</p> <p>Ritmikai készség fejlesztése: Énekléssel megismert ritmusfordulatokhoz kapcsolódó ritmusmotívumok hangoztatása ritmusnevekkel, testhangszerekkel és ritmushangszerekkel. Összetett és aszimmetrikus metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok testhangszerekkel és ütőhangszerekkel.</p> <p>Dallam: A zenei és a szöveg hangsúlyai (prozódia) a gyakorlatban. Zenei prozódia megfigyelése, reprodukciója magyar és idegen nyelvű művekben. Eredeti nyelvű szöveg és fordításainak összehasonlítása.</p> <p>Komponálás és rögtönzés: Egyszerű ritmus- dallam- és harmóniakíséret (osztinató, dudabasszus, orgonapont, T-D ingamozgás, T-S-D harmóniak, kürtmenet) alkotása.</p>	<p style="text-align: center;">Kapcsolódási pontok</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szöveg, hangsúlyok, prozódia.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából.</p> <p><i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon, arányokon keresztül.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. Vizuális és tárgyi alkotások jellemzése, fogalomalkotás.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Metrumfajta (egyszerű, összetett, aszimmetrikus). Prozódia. Osztinató, dudabasszus, orgonapont, T-D ingamozgás, T-S-D harmóniak, kürtmenet. Pont, vonal, ív, folt, alak, mozgás, méret, arány, szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, tükröződés, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés, előtér, háttér, világos-sötét, pasztell-élénk, erős-halvány szín, fény, árnyék.</p>

<p>Tematikai egység/ Fejlesztési cél</p>	<p style="text-align: center;">Zenei reprodukció III. Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti ismeretek</p>	<p style="text-align: center;">Órakeret 4 óra</p>
<p>Előzetes tudás</p>	<p>Az általános iskolában megszerzett zeneelméleti alapismeretek. Grafikus notáció és ötvonalas rendszer olvasása.</p>	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek elmélyítése, rendszerezése. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel, kottaolvasással történik.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<p>Zeneelméleti ismeretek: A zenei írásbeliség :tabulatúra, számozott basszus, aleatorikus zene, betűs akkordjelölés a megismerés szintjén.</p> <p>Partitúrakövetés: Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: - szólamok elrendeződésének ismerete; - előadói jelek és utasítások értelmezése.</p> <p>Ritmikai elemek, metrum, tempó: A magyar néptáncok, modern táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánc típusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából.</p>		<i>Vizuális kultúra:</i> Vizuális jelek és jelzések használata. Iniciálé.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kulcsok, tabulatúra, számozott basszus, aleatorikus zene, betűs akkordjelölés, partitúra, tánc típusok.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás I. A befogadói kompetenciák fejlesztése		Órakeret 6 óra
Előzetes tudás	Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények. Fejlett formaérzék, hangszínhallás. Ismerik a hangszerek és énekhangok, a zenei együttesek hangszínét, alapvető jellegzetességeit.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A zene különféle funkcióinak, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepének, megjelenésének értelmezése. Zenei dokumentumok gyűjtése, a rendszerezés és feldolgozás készségének fejlesztése, valamint önálló beszámoló készítése a legmodernebb IKT-eszközökkel.		
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok	
<p>Intellektuális munka: Partitúrakövetés. A zene stílusi és formai elemzése. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.</p> <p>A zeneirodalmi példák befogadását segítő szempontrendszer: - A zene kapcsolatának feltárása a társ művészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével.</p>		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A zene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.	

<ul style="list-style-type: none"> - A zene funkciói (művészi zene - szórakoztató zene; liturgikus zene; önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene). - Népzene és műzene kapcsolatai, a jazz és a populáris zene műfajainak kapcsolódási pontjai. - Átköltés, átdolgozás, feldolgozás, stílusok keveredése, zenei humor. <p>Ismeretszerző tevékenység önálló vagy csoportos gyűjtőmunka keretében, az infokommunikációs technológia (IKT) alkalmazásával, pl.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - összefüggések keresése a zenei stíluskorszakok, a történelmi események és a zeneművek között; - egy zenemű/műrészlet feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, irónia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás). 	<p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi alkotások történelmi összefüggései.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> eredeti nyelvű zenei példák megértése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zeneirodalmi alkotások művészettörténeti összefüggései.</p> <p><i>Informatika:</i> Információgyűjtés az internet segítségével. Prezentáció készítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Művészi zene – szórakoztató zene; liturgikus zene; ünnepi zene, tánc, alkalmazott zene. Népzene és műzene, jazz és populáris zene. Átköltés, átdolgozás, feldolgozás.</p>

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás II. Zenehallgatás	Órakeret 8 óra
<p>Előzetes tudás</p>	<p>A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult zeneművek részleteinek felismerése.</p>	
<p>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</p>	<p>Az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Zenehallgatás kottakép-követéssel, a témák azonosításával, az előadói jelek és utasítások megvalósulásának megfigyelésével.</p>	
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>		<p>Kapcsolódási pontok</p>
<p>ZENEHALLGATÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ ISMERETEK, STÍLUSOK, MŰFAJOK, FORMÁK</p> <p><i>Népzene, magyar zenetörténet:</i> Népdal, hangszeres népzene, népies műdal, nemzetiségek zenéje, más népek népzeneje. A népdalok szimbolikája. A magyar táncművészet. Történelmi dallamok. XVII–XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lócsei-kézirat, Vietoris-kódex anyagából; Esterházy Pál). Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje.</p>		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A zene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. Jellem- és karakterábrázolás. Önálló véleménynyilvánítás, értékítélet.</p> <p><i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> zeneirodalmi</p>

<p>Erkel Ferenc (nemzeti opera), Liszt Ferenc (szimfonikus költemény, zongoramuzsika). XX. századi magyar műzene: Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Lajtha László. Kortárs magyar kórusmuzsika (Kocsár Miklós, Orbán György, Karai József, Tóth Péter stb.).</p> <p>Műzene: <i>Romantika:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - műfajok: dal, dalciklus, opera és zenedráma, karakterdarabok, táncok, szimfonikus költemény, versenymű; - fogalmak: programzene, virtuozitás, monumentalitás, kromatika. <p><i>A századforduló és a XX. század zenéje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - zenei irányzatok: impresszionizmus, expresszionizmus, neoklasszicizmus, folklórizmus, avantgárd, experimentális zene, elektronikus zene). <p><i>Korunk zenéje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - a második világháborútól napjainkig. <p>A klasszikus zenén túl:</p> <ul style="list-style-type: none"> - a jazz műfajai a kezdetektől napjainkig; - a beat és a klasszikus rock; - a világzene; - a zenés színház – rockopera, musical, operett; - a filmzene és alkalmazott zene; - a populáris zene irányzatai. <p>ZENEHALLGATÁSI ANYAG Az osztály énekes és generatív tevékenységeihez, valamint a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódóan:</p> <p><i>Népzene, magyar zenetörténet:</i> A tanult népzenei anyagok felvételről, lehetőség szerint élőzenei bemutatásban is. Forrás: Kallós Archívum, Bartók Archívum, Pátria CD-ROM, Magyar Népzenei Antológia DVD-ROM, Magyar Népzene 1–2. (szerk. Rajeczky Benjamin), Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje – CD melléklet 1–10. stb. Történeti dallamok. Művek a Kájoni-kódex, Lócsei-kézirat, Vietoris- kódex anyagából Esterházy P.: Harmonia Caelestis – részletek Erkel F.: Bánk bán – 3. felvonás Liszt F.: Les Preludes Bartók B.: Cantata profana Dohnányi E.: Pastorale Kodály Z.: Marosszéki táncok Lajtha L.: Quatre Hommages, Op. 42 (fafúvós kvartettre)</p>	<p>alkotások történelmi összefüggései.</p> <p><i>Idegen nyelv:</i> eredeti nyelvű zenei példák megértése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> zeneirodalmi alkotások művészettörténeti összefüggései.</p> <p><i>Informatika:</i> Információgyűjtés az internet segítségével. Prezentáció készítése.</p>
--	---

<p><i>Klasszikus zeneirodalmi XIX., XX. század és napjaink zenéjéből:</i> Chopin, F.: Mazurkák, polonézok (nemzeti táncok) – szabad választás Dvořák, A.: IX. szimfónia („Az Új Világból”) – részletek Schubert, F.: Erlkönig (A rémkirály); Grätchen am Spinnrade (Margit a rokkánál) Verdi, G.: Aida – részletek Wagner, R.: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány Debussy, C.: Holdfény, Az elsüllyedt katedrális Ravel, M.: Bolero Orff, C.: Carmina Burana Schönberg, A.: Pierrot Lunaire, Op. 21 Arvo Pärt: Magnificat Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians)</p> <p><i>Populáris zenei szemelvények:</i> A tanárok munkáját ezen a területen segíti Gonda János: <i>A populáris zene antológiája</i> c. munkája és további írásai.</p> <p>A zenehallgatás történhet élő zenei bemutatással vagy felvételtől (audio, videó). A felsorolás a minimális követelményeket határozza meg. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása alapján bővíthető. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód. A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.</p>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A fent említett műfajok, formák, ismeretek a zenehallgatási anyaghoz kapcsolódva.

A továbbhaladás feltételei:	<p><i>Éneklés</i> 6 új dallam - népdal, a tanult zenetörténeti korok műdalai, oratórium- és operarészletek - éneklése emlékezetből. Közreműködés az osztály vagy csoport énekes előadásában.</p> <p><i>Zenehallgatás</i> A középkori, a reneszánsz, barokk és klasszikus zenetörténeti korok stílusjegyeinek ismertetése, továbbá felismerése többször hallott zeneművekben, zeneműrészletekben Egyes zeneirodalmi alkotások megnevezése témáik, hallott részleteik alapján</p> <p><i>Improvizáció</i> Ritmus improvizálása megadott ritmusképletekkel megadott terjedelemben Könnyebb osztinato-ritmus rögtönzése adott dallamokhoz</p> <p><i>Zenei olvasás-írás</i> Ismert dallamok utószolmizálása Ismert dallamok írása violinkulcsban a tanult hangnemekben</p>
--	--

	<p>Elemzési feladat (hangnem, forma, szerkesztésmód stb.) önálló megoldása tanult zenemű kottaképe alapján. Énekes- és zenekari partitúrák értelmezése Dúr és moll karakter felismerése</p>
A fejlesztés várt eredményei	<p>A tanulók képesek 6-8 népzenei, valamint 6-8 műzenei idézetet részben kottából, részben emlékezetből csoportosan előadni. Képesek kifejezően, egységes hangzással, tiszta intonációval énekelni, és új dalokat megfelelő előkészítést követően hallás után megtanulni. Képesek egyszerű két- és háromszólamú kórusműveket vagy azok részleteit, kánonokat megszólaltatni. Fejlődik formaérzékük, a formai építkezés jelenségeit felismerik és meg tudják fogalmazni. Ismerik a hangszerek alapvető jellegzetességeit. A generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, felismerik a zenei kifejezések, a formák, a műfajok, és a zenei eszközök közti összefüggéseket. Megismerik és értelmezik a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket. A zenei korszakokból kiválasztott zeneművek közül 10-13 alkotást/műrészletet ismernek és felismernek. A zenei műalkotások megismerése révén helyesen tájékozódnak korunk kulturális sokszínűségében.</p>

Tárgyi feltételek:

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Ötvonalas tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD- és DVD-lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internetkapcsolattal, projektorral
- Hangtár
- Kottatár